

УДК 37.048.4(072)

<https://doi.org/10.31891/PT-2023-2-14>

Наталія СУРГУНД

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0001-6724-4235>

e-mail: surhundn@khmnu.edu.ua

Уляна РОМАНЕНКО

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0001-9755-1359>

e-mail: romanenko.uliana@ukr.net

АНАЛІЗ РІВНІВ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ЯК ОСНОВИ ЇХНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У статті розглядається аналіз емоційного інтелекту майбутніх психологів як основи їхньої професійної компетентності. Також розглянуто кожен із основних рівнів емоційного інтелекту: низький, високий та середній.

Усі емоції зближують людей, їх можна поділити на хороші емоції та погані, але в будь-якому випадку це допомагає краще зрозуміти один одного. Коли людина виражає якусь емоцію вона завжди намагається донести до іншої інформацію. У професійній діяльності психолога дуже важливо слухати і переживати (бути компетентним), як погані, так і хороші емоції, бо в кожній закладена дія до зближення і розуміння з метою надання допомоги.

Ключові слова: емоційний інтелект, EI, емоції, взаєморозуміння, психологія, професійна компетентність.

Natalia SURHUND, Ulyana ROMANENKO

Khmelnitskyi National University

ANALYSIS OF EMOTIONAL INTELLIGENCE LEVELS OF FUTURE PSYCHOLOGISTS AS THE BASIS OF THEIR PROFESSIONAL COMPETENCE

The article examines the analysis of emotional intelligence of future psychologists as the basis of their professional competence. Each of the main levels of emotional intelligence is also considered: low, high and average.

All emotions bring people together, they can be divided into good emotions and bad, but in any case it will be better appreciated by each other. When a person expresses an emotion, he always tries to convey other information. In the professional activity of a psychologist, it is very important to listen and experience (be competent), both bad and good emotions, because in each there is an action to rapprochement and understanding with the provision of help.

In an effort to support or strengthen the psychologist's cognitive, emotional and physical resources, the use of emotional intelligence is a modern tool of effective development, which allows the modern specialist to coordinate effective work with a large number of clients, which often represent a specific (unique) set of roles. Developed emotional intelligence is necessary for a psychologist in order to better feel clients, understand their emotional states, and establish effective and productive cooperation in the process of work.

The conducted comparative analysis of the results of an empirical study of the levels of emotional intelligence of future psychologists makes it possible to draw conclusions that there is a noticeable positive dynamic with a significant predominance of a high level of EI among all studied students of higher education, which is a positive indicator of the professional competence of future psychologists.

The comparative analysis of the results, carried out according to gender, shows that a high level of emotional intelligence prevails identically in the group of women and the group of men, which also gives grounds for predicting the personal professional effectiveness of the subjects in the future psychological professional activity, regardless of their gender.

Key words: *emotional intelligence, EI, emotions, mutual understanding, psychology, professional competence.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

У прагненні підтримати чи посилити когнітивні, емоційні та фізичні ресурси психолога, використання емоційного інтелекту (далі – EI) є сучасним інструментом ефективного розвитку, який дозволяє сучасному фахівцю координувати ефективну роботу з великою кількістю клієнтів, що часто являють собою специфічний (унікальний) набір ролей. Як стверджує Г. Березюк, «складність і різнобічність функціонування сучасного суспільства як динамічного соціального організму, зростання його системних змін зумовлюють гостру потребу розвитку потенціалу емоційного інтелекту людини задля її ефективної соціальної адаптації та успішної самореалізації. За таких умов зростає науково-психологічний інтерес до проблеми EI» [1].

Розвинений емоційний інтелект необхідний психологу, щоб в процесі роботи краще відчувати клієнтів, розуміти їх емоційні стани, налагоджувати ефективну та продуктивну співпрацю. Емоційні та особистісні компетенції фахівця-психолога є двома важливими факторами, які, як доведено, безпосередньо пов'язані із його продуктивністю (результативністю) в робочих умовах [6]. Це робить задачу ідентифікації емоційного інтелекту та його аналізу необхідним як для ефективного ведення психологічної діяльності, так і для підготовки та збільшення професіоналізму фахівця психологічного профілю. Тому проблема розвитку емоційного інтелекту фахівця-психолога виступає актуальною задачею його якісної підготовки.

Аналіз досліджень та публікацій

Особливості емоційного інтелекту та його рівнів є предметом досліджень багатьох науковців. Зокрема, Д. Гоулман, який написав більше десяти книг та безліч статей (1995-2022), на тему дослідження й важливості емоційного інтелекту, С. Подофей (2019) дослідив емоційний інтелект особистості й особливості його становлення, С. Могиляста (2018) провела аналіз теоретичних підходів до

дослідження емоційного інтелекту особистості [4], Е. Ільїн (2017) акцентує на поєднанні емоцій та почуттів і вправному умінню їх проявляти, К. Максьом розкриває необхідність удосконалення управління особистості власними емоціями, що є одним зі структурних компонентів ЕІ, та визначає значущість впливу емоційного інтелекту на комунікативні навички людини, С. Дерев'янка [2], В. Житарюк [3], В. Моргун [5] та Е. Носенко [6].

Формулювання цілей статті

Мета статті полягає в з'ясуванні щодо наявності високих рівнів емоційного інтелекту майбутніх психологів як основи їхньої професійної компетентності.

Виклад основного матеріалу

В емпіричному дослідженні, спрямованому на аналіз рівнів емоційного інтелекту майбутніх психологів, як основи їхньої професійної компетентності, загалом було досліджено 47 студентів, а саме:

- в першому тестуванні 23 особи, з яких переважна більшість жінки та лише 2 чоловіки;
- в другому тестуванні 24 особи, з яких 5 чоловіків.

Дослідження проходили особи віком від 18 до 28 років (середній вік – 23 роки). Для проведення аналізу застосовується два тестування з результатами стосовно рівнів ЕІ – низького, середнього та високого. Перший тест «Тест для визначення рівня Емоційного Інтелекту» надає інформацію про рівень емоційного інтелекту: до 21 бали – низький, від 22 до 27 – середній та від 28 до 36 – високий рівень ЕІ [7]. Результати усіх учасників відображені у таблиці 1.

Таблиця 1

Інформація про кількість учасників, їх стать, бали і рівні ЕІ

Учасник	Стать	Бали	Рівень ЕІ
1	2	3	4
1	Ж	27	Середній
2	Ж	25	Середній
3	Ч	26	Середній
4	Ж	23	Середній
5	Ж	28	Високий
6	Ж	24	Середній
7	Ж	30	Високий
8	Ж	29	Високий
9	Ж	32	Високий
10	Ж	27	Середній

1	2	3	4
11	Ж	27	Середній
12	Ж	27	Середній
13	Ж	27	Середній
14	Ж	25	Середній
15	Ж	25	Середній
16	Ж	26	Середній
17	Ж	26	Середній
18	Ж	23	Середній
19	Ж	28	Високий
20	Ж	29	Високий
21	Ж	29	Високий
22	Ж	29	Високий
23	Ч	29	Високий

Далі наводимо порівняння усіх отриманих результатів (у вигляді балів), для подальшого аналізу загальної статистики тих рівнів, які переважають у студентів (табл. 2). Середнім числом є 27. Найчастіше зустрічається результат із сумою – 29 та 27. Що є позитивним показником і досить високим серед студентів психологічного напрямку професійної підготовки.

Таблиця 2

Порівняння кількості однакових балів серед учасників та їхнє процентне відношення (1-й тест)

Отримані бали	Учасники (осіб)	Процентне відношення
23	2	8,8
24	1	4,3
25	3	13,1
26	3	13,1
27	5	21,7
28	2	8,7
29	5	21,7
30	1	4,3
32	1	4,3
Сума	23	100%

Візуальний показ переважаючих результатів серед усіх отриманих балів, з описом та їх процентним порівнянням, зображено у вигляді кругової діаграми нижче (рис. 1).

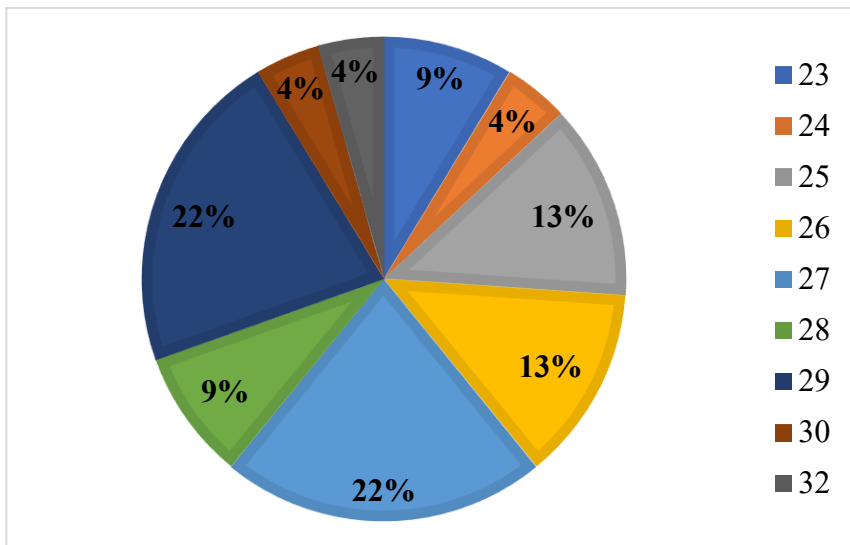

Рис. 1. Процентне відображення розподілу результатів серед учасників дослідження

Результати досліджень по першому тесту свідчать, що низький рівень EI відсутній, тому далі приводимо порівняння рівнів EI (високий та середній) серед учасників дослідження (табл. 3). За даними таблиці 3 можна побачити значне переважання кількості середнього рівня емоційного інтелекту серед протестованих студентів психологічного напрямку навчання (14 середнього рівня та 9 високого рівня EI). Відсутність низьких рівнів EI є найбільш позитивним індикатором психологічної стабільності, емоційної обізнаності та якісної основи для їхньої майбутньої професійної компетентності у психологічній сфері (по першому тесту). Це можна побачити на рисунку 2.

Таблиця 3

Порівняння рівнів емоційного інтелекту по кількості серед усіх учасників тестування (1-й тест)

Рівень EI	Кількість по учасникам
Високий	9
Середній	14
Сума	23

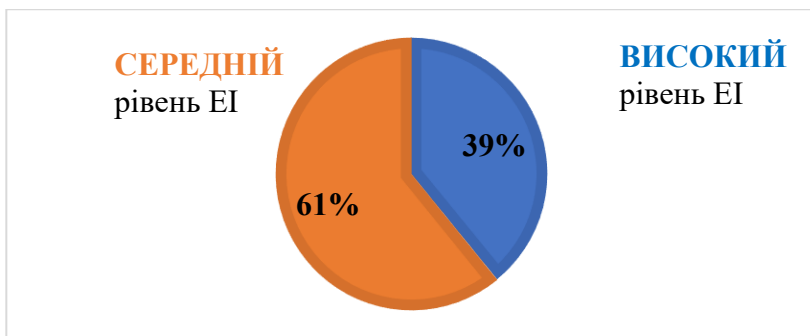

Рис. 2. Візуальне порівняння середнього та високого рівнів емоційного інтелекту серед учасників (у %)

Другий тест «Детальний тест на емоційний інтелект» також надає інформацію щодо рівнів EI (низький, середній та високий), статі протестованих, про кількість осіб, що прийняли участь в опитуванні, додатково інформує щодо 15 основних компонентів EI, застосовує особистісно-орієнтовний підхід до емоційного інтелекту, розписує результат та зображує усе в процентному відношенні в результатах тесту (кожен з компонентів теж) і надає достатньо інформації про порівняння і середнього значення серед учасників, які прийняли участь в цьому дослідженні і надали свої отримані дані для подальшого їхнього дослідження [8]. В даному тесті прийняли участь 24 особи, з яких 19 жінок та 5 чоловіків (табл. 4).

Таблиця 4

Інформація щодо кількості учасників, статі та їхнього рівня EI

Учасник	Рівень	Стать	Учасник	Рівень	Стать
1	Середній	Ж	13	Низький	Ж
2	Низький	Ж	14	Високий	Ж
3	Високий	Ч	15	Високий	Ж
4	Середній	Ж	16	Середній	Ж
5	Середній	Ж	17	Низький	Ж
6	Високий	Ж	18	Високий	Ж
7	Середній	Ж	19	Високий	Ж
8	Середній	Ж	20	Високий	Ж
9	Високий	Ж	21	Високий	Ч
10	Високий	Ж	22	Високий	Ч
11	Високий	Ж	23	Високий	Ч
12	Середній	Ж	24	Середній	Ч

Є дані щодо рівнів EI кожного з них, а також щодо усіх отриманих ними компонентів EI у процентному відношенні. У таблицях

продемонстровано кожен із компонентів (у %), результати усіх учасників та середнє значення по компонентам ЕІ, яке визначене після проведення порівняння отриманих значень (табл. 5). Для зручності їх розділено по 5 компонентів ЕІ в кожній із таблиць (всього їх 15).

Таблиця 5

Результати дослідження компонентів ЕІ (адаптивність, самоствердження, емоційне сприйняття, вираження емоцій та вирішення проблем)

Учасник	Адаптивність	Самоствердження	Емоційне сприйняття	Вираження емоцій	Вирішення проблем
1	88%	44%	63%	56%	81%
2	69%	56%	44%	44%	63%
3	75%	31%	56%	88%	44%
4	63%	63%	44%	38%	50%
5	75%	69%	63%	75%	69%
6	56%	81%	81%	56%	75%
7	50%	31%	56%	50%	56%
8	63%	50%	63%	69%	75%
9	63%	69%	88%	69%	88%
10	88%	56%	100%	44%	94%
11	75%	75%	63%	56%	63%
12	63%	75%	56%	31%	75%
13	50%	13%	38%	6%	38%
14	75%	81%	75%	69%	100%
15	88%	88%	100%	69%	81%
16	69%	69%	50%	56%	63%
17	63%	19%	44%	38%	38%
18	69%	75%	88%	69%	100%
19	69%	56%	69%	50%	75%
20	75%	81%	88%	69%	75%
21	63%	44%	69%	63%	50%
22	88%	63%	81%	100%	100%
23	94%	75%	100%	100%	88%
24	75%	56%	50%	56%	38%
Середнє значення	71%	59%	68%	59%	70%

У таблиці 6 продемонстровано результати наступних 5-ти компонентів ЕІ кожного з учасників дослідження та їхнього середнього значення.

Таблиця 6

Результати досліджень компонентів ЕІ (саморегуляція, контроль імпульсів, міжособистісні стосунки, самоповага та самомотивація)

Учасник	Саморегуляція	Контроль імпульсів	Міжособистісні стосунки	Самоповага	Самомотивація
1	44%	25%	50%	50%	75%
2	25%	38%	56%	13%	38%
3	69%	38%	63%	81%	50%
4	31%	63%	75%	75%	75%
5	50%	38%	63%	63%	50%
6	81%	50%	88%	81%	81%
7	56%	50%	56%	50%	75%
8	69%	63%	50%	56%	50%
9	69%	69%	88%	81%	81%
10	63%	75%	81%	56%	75%
11	63%	56%	63%	69%	69%
12	31%	31%	75%	44%	31%
13	19%	13%	25%	0%	6%
14	38%	56%	88%	81%	63%
15	69%	38%	88%	88%	63%
16	31%	50%	19%	50%	50%
17	31%	44%	56%	13%	75%
18	75%	38%	94%	75%	75%
19	44%	44%	56%	56%	50%
20	56%	50%	88%	63%	88%
21	63%	50%	63%	69%	63%
22	88%	56%	94%	50%	81%
23	81%	63%	88%	75%	63%
24	81%	63%	50%	63%	38%
Середнє значення	55%	48%	67%	58%	61%

Також у таблиці 7 продемонстровано результати кінцевих 5 компонентів ЕІ та їхнього середнього значення по кожному із учасників (студентів психологічного напрямку навчання).

Таблиця 7

Результати дослідження компонентів ЕІ (соціальна відповідальність, стресостійкість, емпатія, задоволення від життя та оптимізм)

Учасник	Соціальна відповідальність	Стресостійкість	Емпатія	Задоволення від життя	Оптимізм
1	2	3	4	5	6
1	63%	31%	75%	38%	44%
2	25%	25%	50%	25%	38%
3	69%	44%	50%	75%	94%
4	50%	50%	56%	63%	69%

1	2	3	4	5	6
5	56%	25%	75%	63%	69%
6	81%	75%	75%	81%	81%
7	38%	38%	69%	44%	56%
8	38%	56%	56%	63%	81%
9	75%	25%	63%	75%	63%
10	81%	50%	88%	81%	75%
11	69%	56%	44%	56%	69%
12	50%	50%	50%	38%	38%
13	13%	6%	75%	0%	0%
14	69%	38%	63%	63%	69%
15	75%	88%	81%	81%	75%
16	50%	25%	75%	25%	31%
17	31%	31%	56%	31%	38%
18	75%	25%	88%	88%	88%
19	50%	56%	88%	44%	50%
20	69%	63%	81%	75%	69%
21	56%	56%	75%	75%	75%
22	100%	75%	100%	44%	56%
23	100%	75%	75%	100%	100%
24	44%	44%	63%	75%	63%
Середнє значення	59%	46%	70%	58%	62%

Наступним кроком є порівняння рівнів емоційного інтелекту по кількості отриманих результатів в другому тесті (табл. 8). У таблиці 8 показано значне переважання кількості високих рівнів EI серед усіх протестованих (13 результатів високого рівня, 8 середнього рівня та лише 3 низького рівня EI), що безумовно є позитивною статистикою та сигналізує про чудову результативність серед студентів психологічного напрямку навчання, а також про їхню якісну майбутню професійну компетентність у якості психолога (рис. 3).

Таблиця 8

Порівняння рівнів емоційного інтелекту по кількості серед учасників тестування (2-й тест)

Рівень EI	Кількість результатів
Високий	13
Середній	8
Низький	3
Сума	24

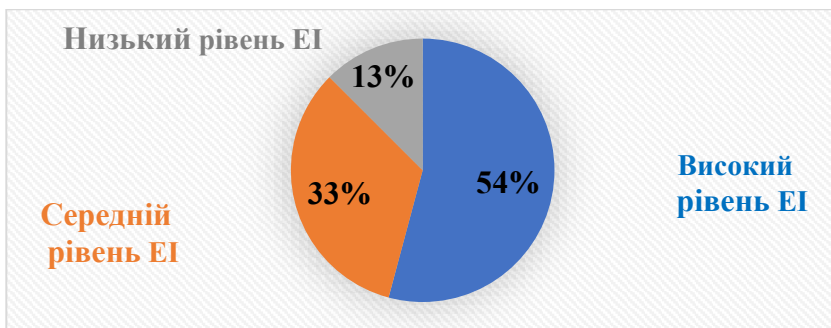

Рис. 3. Візуальне порівняння високих, середніх і низьких рівнів EI

Проведено порівняння результатів (у групах чоловіки/жінки) за рівнями EI (високий, середній та низький). Для їхнього аналізу розглянуто 19 жіночих результатів та 5 чоловічих (табл. 9). Серед жіночих результатів переважає високий рівень EI, наступним є середній, а останнім – низький. Це теж позитивна динаміка серед протестованих майбутніх психологів. Серед чоловічих результатів динаміка ідентична – переважає високий рівень EI, за ним – середній і взагалі відсутній низький.

Таблиця 9

Результати 2-го тестування за диференціацією жінки/чоловіки

Рівень емоційного інтелекту				
Стать учасників	Високий	Низький	Середній	Загальна кількість
Ж	9 (47,4%)	3 (15,8%)	7 (36,8%)	19 (100%)
Ч	4 (80%)	-	1 (20%)	5 (100%)
Загальна сума	13	3	8	24

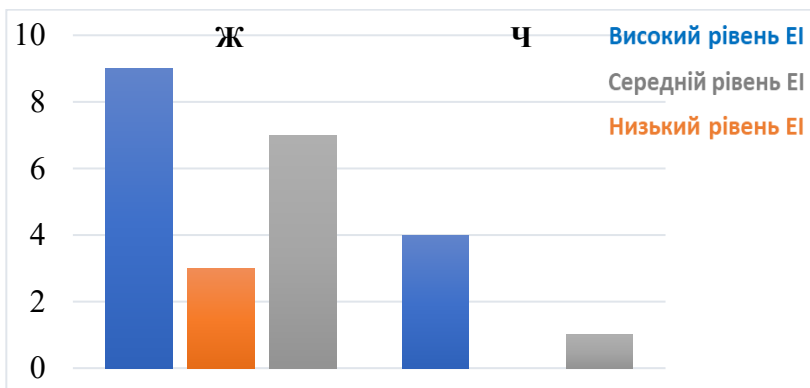

Рис. 4. Порівняння високих, середніх та низьких рівнів EI за статтю

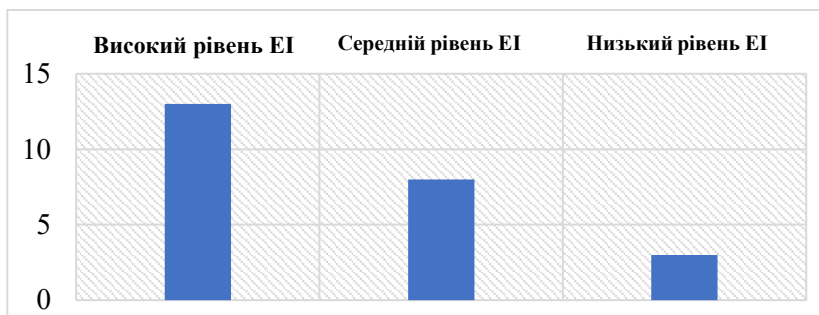

Рис. 5. Статистична динаміка результатів щодо рівнів ЕІ

Загалом при другому тестуванні отримано 13 результатів (54,2%) з високим рівнем ЕІ з усіх учасників 24 (100%), середнього рівня – 8 (33,3%) та 3 (12,5%) низького (рис. 4). Доцільно продемонструвати динаміку за рівнями ЕІ, від переважаючих до менших, чи практично відсутнім (рис. 5).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Проведений порівняльний аналіз результатів емпіричного дослідження рівнів емоційного інтелекту майбутніх психологів дає можливість зробити наступні висновки. Помітно позитивну динаміку із значним переважанням високого рівня ЕІ серед усіх досліджуваних здобувачів вищої освіти, що є позитивним показником професійної компетентності майбутніх психологів.

Порівняльний аналіз результатів, проведений за гендерною ознакою, свідчить, що у групі жінок та групі чоловіків ідентично переважає високий рівень емоційного інтелекту, що також дає підстави прогнозувати особистісну професійну ефективність досліджуваних у майбутній психологічній професійній діяльності, незалежно від їх статевої приналежності.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці, перевірці та впровадженні програм розвитку емоційного інтелекту для майбутніх психологів.

Література

1. Березюк Г. Емоційний інтелект як детермінанта внутрішньої свободи особистості. *Психологічні студії Львівського ун-ту*. 2002. С. 20-23.
2. Дерев'яно С. Д. Актуалізація емоційного інтелекту в емоціогенних умовах. *Соціальна психологія* : український науковий журнал. 2008. №1. С. 96-104.

3. Житарюк В. І. Емоційний інтелект як передумова розвитку моральності дітей молодшого шкільного віку. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 12 : Психологічні науки. 2008. №23 (47). С. 83-89.
4. Могиляста С. М. Аналіз теоретичних підходів до дослідження емоційного інтелекту особистості. *Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*. Т. VI : Психологія обдарованості. Вип. 14. Київ; Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. С. 362-369.
5. Моргун В. Ф. Емоційний інтелект у багатовимірній структурі особистості. *Постметодика*. 2010. № 6 (97). С. 2-15.
6. Носенко Е. Емоційний інтелект як соціально значуща інтегральна властивість особистості. *Психологія і суспільство* : український науково-економічний та соціально-психологічний часопис; [А. Фурман гол. ред.] Тернопіль : Інститут експериментальних систем освіти. 2004. № 4. С. 95-109.
7. Онлайн-тест «Тест для визначення рівня Емоційного Інтелекту» (відкритий доступ). URL: <https://onlinetestpad.com/ua/test/842966-test-dlya-viznachennya-rivnya-emocijnogo-%D1%96ntelektu>
8. [Онлайн-тест «Детальний тест на емоційний інтелект» \(відкритий доступ\)](https://www.idrlabs.com/ua/global-eq/test.php). URL: <https://www.idrlabs.com/ua/global-eq/test.php>

References

1. Bereziuk H. Emotsiyni intelekt yak determinanta vnutrishnoi svobody osobystosti. *Psykholohichni studii Lvivskoho un-tu*. 2002. S. 20-23.
2. Derevianko S. D. Aktualizatsiia emotsiynoho intelektu v emotsiynnykh umovakh. *Sotsialna psykholohiia* : ukrainskyi naukovi zhurnal. 2008. №1. С. 96-104.
3. Zhytariuk V. I. Emotsiyni intelekt yak peredumova rozvytku moralnosti ditei molodshoho shkilnoho viku. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. Seriiia 12 : *Psykholohichni nauky*. 2008. №23 (47). S. 83-89.
4. Mohyliasta S. M. Analiz teoretychnykh pidkhodiv do doslidzhennia emotsiynoho intelektu osobystosti. *Aktualni problemy psykholohii: zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii imeni H. S. Kostiuuka NAPN Ukrainy*. T. VI : *Psykholohiia obdarovanosti*. Vyp.14. Kyiv; Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2018. S. 362-369.
5. Morhun V. F. Emotsiyni intelekt u bahatovymirmii strukturі osobystosti. *Postmetodyka*. 2010. № 6 (97). S. 2-15.
6. Nosenko E. Emotsiyni intelekt yak sotsialno znachushcha intehralna vlastyviyst osobystosti. *Psykholohiia i suspilstvo* : ukrainskyi nauково-ekonomichnyi ta sotsialno-psykholohichniy chasopys; [A. Furman hol. red.] Ternopil : Instytut eksperymentalnykh system osvity. 2004. № 4. S. 95-109.
7. Onlain-test «Test dlia vyznachennia rivnia Emotsiynoho Intelaktu» (vidkrytyi dostup). URL: <https://onlinetestpad.com/ua/test/842966-test-dlya-viznachennya-rivnya-emocijnogo-%D1%96ntelektu>
8. Onlain-test «Detalniy test na emotsiyni intelekt» (vidkrytyi dostup). URL: <https://www.idrlabs.com/ua/global-eq/test.php>